

•Cyber Hygiene and Information Integrity: as the civil protection system becomes more digitalized, the risks of cyber-attacks on critical infrastructure increase. Strengthening cyber hygiene among personnel is essential to protect sensitive operational data, such as the location of emergency depots or technical specifications of rescue assets, from unauthorized access or sabotage.

The transition to innovative models of civil protection requires a balanced approach that synchronizes legislative updates, technological investments, and professional education. The synergy between high-level professional training of future specialists and the implementation of modern digital tools will allow the SES of Ukraine to build a resilient system capable of effectively responding to both current and future global threats.

REFERENCES

1. Civil Protection Code of Ukraine: Law of Ukraine of 02.10.2012 № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17> (accessed: 18.03.2026).

2. Huriev, S. O., Kushnir, V. A., & Sokolov, N. F. (2021). Logistic support of the SES of Ukraine units in emergency situations. *Science and Technology of the Air Force of the Armed Forces of Ukraine*, (2), 112–118.

3. On approval of the Instructions on the procedure for maintenance, accounting and checking the technical condition of the non-reducible stock property in the SES units: Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine of 15.08.2016 № 801. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1195-16> (accessed: 18.03.2026).

4. Svitlychnyi, O. V. (Ed.). (2023). *Digital transformation and cybersecurity in the public sector: a monograph*. Kyiv: Center of Educational Literature.

5. Kostenko, V. M. et al. (Comp.). (2022). *Provision of fuel and lubricants to the units of the operational and rescue service of civil protection: a study guide*. Cherkasy: ESI CP NUCDU.

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

*Максим ДЕМЕНТ, кандидат педагогічних наук, доцент,
Кіра БАКУШИНА, ННІ цивільного захисту, група ЦЗк-24-1
Національний університет цивільного захисту України*

На сучасному етапі розвитку України питання забезпечення безпеки населення та територій набуває особливої актуальності. Це зумовлено не лише зростанням кількості надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, а й суттєвим ускладненням безпекового середовища в умовах воєнного стану. Зазначені фактори призводять до підвищення рівня ризиків для життєдіяльності населення, функціонування об'єктів критичної інфраструктури та сталого розвитку територій. У таких умовах система цивільного захисту повинна функціонувати в режимі постійної готовності, оперативно адаптуватися до нових загроз і забезпечувати ефективне реагування на небезпечні події.

Правову основу функціонування системи цивільного захисту в Україні становить Кодекс цивільного захисту України, який визначає основні принципи державної політики у цій сфері, а також повноваження органів державної влади, місцевого самоврядування та інших суб'єктів забезпечення цивільного захисту. Відповідно до його положень, цивільний захист розглядається як комплекс взаємопов'язаних організаційних, інженерних, технічних та інших заходів, спрямованих на запобігання надзвичайним ситуаціям, зменшення їх негативних наслідків та захист населення і територій. Важливою особливістю сучасного підходу є інтеграція заходів цивільного захисту в систему національної безпеки держави.

Функціонування системи цивільного захисту реалізується через єдину державну систему цивільного захисту, до складу якої входять органи управління, сили та засоби реагування. Ефективність її діяльності значною мірою залежить від належної організації управління під час виникнення надзвичайних ситуацій. З цією метою створюються центри управління в надзвичайних ситуаціях, які забезпечують безперервний моніторинг обстановки, збір і обробку інформації, її аналіз та прогнозування розвитку подій. Крім того, такі центри відіграють ключову роль у координації дій між різними службами, що дозволяє забезпечити узгодженість і своєчасність реагування на загрози.

Одним із ключових напрямів забезпечення безпеки населення є розвиток і підтримання у належному стані фонду захисних споруд цивільного захисту. До таких споруд належать сховища, протирадіаційні укриття, а також споруди подвійного призначення та найпростіші укриття. В умовах воєнного стану особливої актуальності набуває модернізація існуючого фонду захисних споруд, приведення їх у стан готовності до використання, а також створення нових укриттів із урахуванням сучасних вимог безпеки. Важливим аспектом є також забезпечення їх належного технічного обслуговування, оснащення інженерними системами та безперешкодної доступності для населення.

Важливою складовою системи цивільного захисту є підготовка населення до дій у надзвичайних ситуаціях. Практика свідчить, що рівень обізнаності громадян щодо правил безпечної поведінки безпосередньо впливає на зменшення втрат, зниження панічних настроїв та підвищення ефективності реагування на небезпечні події. У зв'язку з цим особливого значення набуває організація системної підготовки населення, яка включає проведення навчань, тренувань, інструктажів, а також широкомасштабної інформаційно-роз'яснювальної роботи.

Такі заходи спрямовані на формування у громадян практичних навичок дій у разі виникнення різних видів надзвичайних ситуацій, уміння користуватися засобами індивідуального захисту, орієнтуватися в умовах обмеженої інформації та швидко приймати рішення щодо власної безпеки. Важливим є також розвиток культури безпеки, що передбачає усвідомлення особистої відповідальності за дотримання правил поведінки у небезпечних умовах.

Окремим напрямом забезпечення ефективного функціонування системи цивільного захисту є планування заходів на рівні підприємств, установ і організацій. Розроблення планів цивільного захисту дозволяє визначити чіткий порядок дій персоналу у разі виникнення надзвичайних ситуацій, забезпечити взаємодію з аварійно-рятувальними підрозділами та передбачити заходи щодо захисту працівників і матеріальних ресурсів. Наявність таких планів значно підвищує рівень організаційної

готовності суб'єктів господарювання та зменшує ймовірність виникнення кризових ситуацій.

У сучасних умовах особливої ваги набуває активне впровадження інноваційних технологій у сферу цивільного захисту, що стає невід'ємною складовою її модернізації. Використання геоінформаційних систем (ГІС), автоматизованих систем управління, безпілотних літальних апаратів (БПЛА), елементів штучного інтелекту, цифрових платформ та сучасних засобів відео- і радіолокаційного спостереження дозволяє вивести механізми реагування на принципово новий рівень. Це дає змогу суттєво підвищити оперативність отримання даних безпосередньо з місця події, здійснювати випереджувальне моделювання розвитку ситуації та покращити якість управлінських рішень. Крім того, такі інструменти забезпечують ефективну координацію дій залучених підрозділів під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, одночасно знижуючи ризики для життя самих рятувальників. Цифровізація процесів управління також сприяє оптимізації розподілу ресурсів, підвищенню прозорості та загальної ефективності функціонування системи цивільного захисту в цілому.

Отже, сучасні умови розвитку держави, зокрема постійний вплив воєнних загроз, масштабування техногенних ризиків, а також стрімка трансформація безпекового середовища, об'єктивно обумовлюють необхідність комплексного вдосконалення системи цивільного захисту України. Вона має стати більш гнучкою, стійкою та здатною до швидкої адаптації. Підвищення ефективності системи управління, розбудова та модернізація захисної інфраструктури з акцентом на споруди подвійного призначення, забезпечення належного рівня практичної підготовки населення до дій у кризових ситуаціях та широке впровадження передових технологій є ключовими напрямками підвищення її функціональної спроможності.

Особливого стратегічного значення у цьому контексті набуває системна інтеграція інноваційних підходів у повсякденну практику запобігання та реагування на надзвичайні ситуації. Важливим кроком є поглиблення рівня міжвідомчої взаємодії – як між органами державної влади та місцевим самоврядуванням, так і з громадським сектором, волонтерським рухом та міжнародними партнерами. Перехід від реактивної моделі подолання наслідків до проактивної системи управління ризиками має стати пріоритетом. Практична реалізація зазначених заходів сприятиме суттєвому зниженню рівня вразливості населення і територій до спектра небезпечних чинників, забезпечить високу готовність держави своєчасно реагувати на сучасні виклики та стане надійним підґрунтям для зміцнення національної безпеки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту України: закон України від 02.10.2012 № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17> (дата звернення: 17.03.2026).

2. Про затвердження Порядку діяльності центрів управління в надзвичайних ситуаціях: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15.04.2025 № 263. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0634-25#Text> (дата звернення: 17.03.2026).

3. Про затвердження Вимог щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0879-18#Text> (дата звернення: 17.03.2026).